Проф. Запрян Козлуджов е втори мандат ректор на ПУ „Паисий Хилендарски". Дългогодишен преподавател по литературознание във вуза. В продължение на 20 г. е в управленския екип на различни административни позиции. Член е на Управителния съвет на Съвета на ректорите.

Разговаря Елица КАНДЕВА

Проф. Запрян Козлуджов:

Искаме да направим университетско начално училище

Окрупняване на вузовете няма да промени нищо, трябва да спре акредитирането на съмнителни структури

— Проф. Козлуджов, намирате ли логика в препоръката на ЕС вузовете в България да се намалят от 52 на 10?

— Трудно е да се отговори еднозначно. Това е препоръка, която е направена по силата на проект по програма „Хоризонт 2020", свързан с усъвършенстване на системата за финансиране на висшите учебни заведения. Проф. Люк Соте е ръководител на този проект и съветник на комисаря по наука, иновации и образование. Но за нас изводите от проучването в рамките на този проект нямат задължителен характер, това не е препоръка на Европейската комисия.

Според мен не са съвсем коректни данните в това проучване, според което имаме твърде много университети на глава от населението. Аз съм виждал и други цифри, според които в ЕС има над 3000 университета при 500 млн. население. Тоест 150 000 души се падат на един университет. У нас съотношението е подобно - 7,1 млн. жители и 52 университета.

Проблемът за мен е от структурно естество. В България се е наложила традиция да има малки, специализирани висши училища, които не са по-големи от един факултет в други европейски страни. В големите западни държави вузовете включват в състава си такива структури - медицински, аграрни, архитектурни факултети. А при нас това многообразие е под формата на различни малки университети. Какво би се променило при окрупняване? То би довело евентуално до оптимизиране донякъде на управлението и относително свиване на финансовите разходи. Но трудно може да се прогнозира дали ще е такъв ефектът.

— Факт е обаче, че всяка година разликата между броя на местата във вузовете и зрелостниците е около 20 000. А сме на последно място в ЕС по учене през целия живот, за да разчитаме това да се компенсира от хора в по-зряла възраст.

— В България държавните университети не са се разроили - пак са 37, но се появяха частни, които се преобразуваха във висши училища. Това е единият проблем. Другият е, че малките, специализирани висши учебни заведения, някои от които са много добри в своето направление, започнаха да разкриват несвойствени специалности, за които нямат нито кадри, нито традиция. Започна нелоялна конкуренция. Те би трябвало да се върнат в лоното си и да обучават в направления, в които имат традиции, изградили са структури и в които са силни.

— Такава е и политиката на МОН - да се подкрепят вузовете, които са в челото на рейтинговата система в дадено направление, а останалите да не предлагат държавна поръчка по тези специалности, като развиват направленията, в които те пък са силни. Но дали това е достатъчен инструмент за регулация?

— МОН се опитва да постигне това не с декрет, а именно чрез регулиране на приема. Очаква в едно далечно бъдеще обстоятелствата да принудят и вузовете и те да узреят да обединят структурите си. Но това трябва да стане отдолу. И може да се случи, ако има финансов стимул от МОН.

Сега, ако следваме логиката на проф. Соте, докъде ще стигнем? Да вземем едно уникално висше училище - Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство. Тя е по-малка от средно голям наш факултет. Но има своите традиции, своето развитие и за разлика от Консерваторията пази фолклорния генофонд на нашата култура. Затова тя ни е дала Теодосий Спасов.

Пловдивският университет също предлага такива специалности в свой факултет. Ако разсъждаваме съвсем хипотетично, тези две структури биха могли да се обединят и да направим един стабилен факултет по изкуствата, каквато е практиката в големите университети. Но смятам това за ненужно, защото нищо генерално не би се променило.

— Вие го отхвърляте, но преди години предшественикът ви лансира идея за обединяване с Техническия университет и тя бе посрещната на нож.

— Това е различно, защото ТУ попада в рамките на една голяма политехника, каквато например е Мюнхенската. Спецификата е друга. Но подобни обединения дори между сродни структури няма да доведат до реални резултати, а ще нагнетят напрежение. Реални резултати ще има, ако нещата влязат в обичайното си русло и малките уникални образователни структури започнат да обучават по това, в което са силни, а се откажат от несвойствените специалности, които наводниха пазара.

— Как си обяснявате, че им дават акредитация? Ректорът на АМТИИ вече реагира срещу това други вузове да обучават по специфични за артакадемията специалности. В момента ги предлагат 12 висши училища. АМТИИ има най-високата оценка от акредитацията. Но когато акредитация получат и другите, макар и с по-ниска оценка, те също имат право да подготвят студенти и дават равностойни дипломи.

— Аз нямам обяснение и как трите бивши колежа в Пловдив се превърнаха във висши училища. Тази тенденция трябва да се пресече. Но проблемът е сложен и решението не е еднозначно.

В ПУ, въпреки сложните обстоятелства, поддържаме академично приличие. Ако свалиш под критичния минимум летвата, това като бумеранг се връща и ти отнася главата. Затова и при нас през годините отпадат много студенти - около 50% от приетите не завършват. Много от нароилите се университети не спазват такова приличие, дипломите нямат покритие и става страшно.

— Толкова е свалена летвата вече във водещите университети, че приемните изпити са по-леки от матура. Но въпреки това за маса студенти дори това е твърде високо ниво и те отиват там, където има томболи с джипове. За какво ниво на входа говорим, че да го търсим на изхода?

— Потенциалът на студентите катастрофално пада. И причините не са във висшите училища, а много по-надолу в системата. Проблемите започват още от началното училище. Преди много години то произвеждаше относително грамотни хора. В четвърти клас можехме да пишем преразказ и съчинение, да се изразяваме, да решаваме логически задачи с думи. Сега дори таблицата за деление и умножение не знаят. Проблемът е много сериозен. Аз влизам в първи курс. Идва да учи филология, както казва проф. Владимир Янев, поколението на петте прочетени книги. В последните няколко години има светлина в тунела. Но ние няма как да компенсираме всичко, което се пропуска в средното образование.

На тези иновативни училища, които сега се въвеждат, не знам дали само името им няма да е такова. Аз [illegible]м амбицията, но не знам дали ще м[illegible]игне времето, с нашия Педагогически факултет да създам университетски тип училище от 1. до 4. клас. Искаме да покажем как на изхода на начален курс можем да произведем грамотни деца. Ще изпълняваме държавни стандарти, но без да ни се бъркат как.

— А как ще го правите?

— Има една система, която видях отвъд океана. Децата са в училище от 8 до 17 часа. Обучението тече по друг начин. По двама учители са в клас. По друг начин са мотивирани децата. Учениците се приемат на случаен принцип, например всеки десети. Има специална система, по която се следят резултатите. Който изостава, учители работят допълнително с него, за да няма рязка граница между напреднали и изоставащи. Видях с какво удоволствие отиват децата на училище.

Готови сме да пробваме тази система с един първи, един втори, един трети и един четвърти клас плюс една подготвителна група.

— Водили ли сте конкретни разговори?

— Да. Имаме подкрепа от МОН и общината. Но законът не го позволява нормативно. Имало е някога училища с такъв статут. Останало е едно към ТУ в София, което само формално се води такова. Министър Вълчев ме увери, че ще се опита да създаде законова възможност. Другият вариант е да е общинско. Но ние ще искаме тази субсидия, която получават всички, като ние също ще отделяме средства. Ще ангажираме наши хора, наши мотивирани студенти. Но това са сложни процедури.

— Не е ли твърде голямо залитането по информационните технологии? С тези тъчскрийн дъски децата не пишат, а как ще ги накараме после да четат?

— Точно така. В тези години те трябва да се научат да пишат и да научат таблицата, не всичко да решават електронно с докосване с върха на пръста.

— Редно ли е да има „Клас без хартия" в пети клас - когато децата още градят основни познания, да ги прехвърлим във виртуалното пространство, а после да се чудим защо са зомбирани от интернет?

— Така е, в образованието е нужен полезният консерватизъм. Отказахме се от неща, които са изключително полезни. От тези непрекъснати реформи ще берем кисел плод.

— Ако зависеше от вас, какво бихте променили?

— Няма нужда от толкова много промени една след друга. Бих помолил системата на висшето образование да бъде оставена на мира поне 4-5 години. Да извадим един випуск и да видим какъв резултат ще получим. Сега непрекъснато живеем в състояние на реформа. Един випуск не може да завърши по едни правила - това е страшно. На системата са нужни повече спокойствие и равновесие.